

คำ es ในภาษาเยอรมัน: บทบาท หน้าที่และวิธีการใช้

es เป็นคำสรรพนามที่สำคัญและใช้กันมากในภาษาเยอรมัน แต่ผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวไทยจำนวนไม่น้อยประสบปัญหาในการใช้คำสั้นๆ คำนี้ บทความนี้อธิบายบทบาท หน้าที่และวิธีการใช้ es รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาการใช้คำ es ที่พบบ่อยในหมู่นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาเยอรมัน

The Roles, Functions and Usage of the Word es in German

Es is an important pronoun which is frequently used in German. But quite a few Thai learners of German have difficulty in using this short word. This article discusses the roles, functions and usage of the word es as well as analysing the problems in using this word often found among Thai students.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำ es ในภาษาเยอรมัน: บทบาท หน้าที่ และวิธีการใช้

วิลิตา ศรีอุทราพงศ์

บทนำ

es เป็นคำสรรพนามที่ใช้กันมากในภาษาเยอรมันและเป็นคำที่ผู้เรียนภาษาเยอรมันทุกคนรู้จักดี หลายคนทราบดีว่าบทบาทและหน้าที่ของ es ไม่ได้จำกัดเพียงแค่เป็นคำสรรพนามที่ใช้แทนคำนามตามชนิดของคำ (Wortart) เท่านั้น เราพบ es ในหลายบริบท และคำสรรพนามคำสั้นๆ นี้เองที่สร้างปัญหาแก่ผู้เรียนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศบ่อยครั้ง โดยเฉพาะแต่ผู้เรียนชาวไทยเท่านั้น** ปัญหาที่ผู้สอนภาษาเยอรมันมักจะพบคือ ผู้เรียนมักจะใส่ es ในกรณีที่ไม่ต้องใส่ และในทางตรงกันข้ามก็ตัด es ทิ้งในกรณีที่ต้องมี es ในประโยค ตัวอย่างเช่น

(1) *Ein Unfall ist es passiert.

(2) *Hier gefällt mir gut.

ด้วยเหตุที่ es เป็นคำสรรพนามที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นปรากฏการณ์ในภาษาเยอรมันที่น่าสนใจ และมักสร้างปัญหาแก่ผู้เรียนชาวไทย บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายบทบาท หน้าที่ของคำๆ นี้ทั้งในด้านไวยากรณ์และในแง่มุมมองของภาษาศาสตร์ด้วยบท นอกจากนี้ยังกล่าวถึงวิธีการใช้ และวิเคราะห์ปัญหาการใช้ es ที่พบบ่อยในหมู่ผู้เรียนชาวไทย รวมทั้งเสนอวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

*อาจารย์ ดร.วิลิตา ศรีอุทราพงศ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเยอรมัน ภาควิชาภาษา
ตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** แม้ผู้เรียนภาษาเยอรมันที่ใช้ภาษายุโรป เช่น ภาษาอิตาลี ภาษาสเปน หรือภาษาอื่นๆ เป็นภาษาแม่ ก็ประสบปัญหาในการใช้ es เช่นกัน (ดูเปรียบเทียบที่ Latour 1981: 240)

บทบาทหน้าที่ของคำ es และวิธีการใช้คำ

1. es เป็นคำสรรพนามที่ใช้แทนคำๆ เดียวหรือประโยคหนึ่งประโยค

ผู้เรียนภาษาเยอรมันรู้จักคำ es ดีในฐานะเป็นคำสรรพนาม (Pronomen) แทนคำนาม (Nomen*) แต่เราไม่จำเป็นต้องใช้ es เป็นคำสรรพนามแทนคำนามประเภทเดียวเท่านั้น แม้หน้าที่นี้จะ เป็นหน้าที่หลักและเป็นหน้าที่แรกของคำ es ที่ผู้เรียนจะนึกถึงก็ตาม นักไวยากรณ์เยอรมันบางท่าน เช่น Helbig / Buscha (1999: 393-394) จึงใช้คำกลางๆ เรียกหน้าที่นี้ของ es ว่าเป็น "Prowort" หรือ "Proform" แทนที่จะเรียกว่า Pronomen เราสามารถใช้ es เป็น Prowort ในกรณีต่อไปนี้คือ

1.1 es ใช้แทนคำนามเอกพจน์เพศกลาง (Neutrum) ที่กล่าวถึงแล้วในบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(3) Wann kannst du mir das Buch mitbringen?

Ich bringe es dir morgen.

(4) Dieses Kleid steht dir gut. Wo hast du es gekauft?

มีกฎไวยากรณ์กฎหนึ่งเกี่ยวกับตำแหน่งของคำ es ที่ใช้เป็น Prowort แทนคำนามเอกพจน์คือ ถ้าใช้ es แทนคำนามที่อยู่ในการกประธาน (Nominativ) คำ es นั้นสามารถอยู่ในตำแหน่งใดในประโยคซึ่งคำนามคำที่มันแทนอยู่ก็ได้ แต่ถ้าเราใช้ es แทนคำนามเอกพจน์ที่อยู่ในการกรรมตรง (Akkusativ) เราจะไม่สามารถวาง es ในตำแหน่งแรกของประโยคได้ ตัวอย่างเช่น

(5) Wann kannst du mir das Buch mitbringen?

*Es bringe ich dir morgen.

1.2 es ใช้แทนคำนามเอกพจน์เพศหญิง (Femininum) หรือเพศชาย (Maskulinum) หรือคำนามพหูพจน์

คำ es ไม่จำเป็นต้องใช้แทนคำนามเอกพจน์เพศกลางเสมอไป บ่อยครั้งที่ผู้เรียนภาษาเยอรมันจะพบประโยคดังตัวอย่างข้างล่างนี้

(6) Was ist das für ein Baum? Es ist ein Regenbaum.

(7) Was ist das für eine Frucht? Es ist eine Kiwi.

(8) Was sind denn das da für Vögel? Es sind Schwalben.

*ที่จริงแล้ว คำ Nomen ที่ใช้ในความหมายกว้าง หมายถึงทั้งคำนาม (Substantiv) และคำคุณศัพท์ (Adjektiv) คำ es นั้นนอกจากจะใช้แทนคำนามแล้ว ยังใช้แทนคำคุณศัพท์ได้อีกด้วย

(9) Dort am Eingang siehst du zwei Herren. **Es** sind meine Freunde, Klaus und Markus.*

ในกรณีเช่นประโยคตัวอย่างที่ 6 และ 7 นั้น ผู้เรียนภาษาเยอรมันหลายคนมักใช้สรรพนาม er และ sie ตามลำดับแทนที่จะใช้ es ส่วนในกรณีเช่นประโยคตัวอย่างที่ 8 และ 9 ผู้เรียนมักใช้สรรพนาม sie แทน es และสงสัยว่าทำไมประโยคที่ใช้สรรพนามเช่นที่กล่าวมานี้จึงผิดไวยากรณ์

(10) Was ist das für ein Baum? ***Er** ist ein Regenbaum.

(11) Was ist das für eine Frucht? ***Sie** ist eine Kiwi.

(12) Was sind denn das da für Vogel? ***Sie** sind Schwalben.

(13) Dort am Eingang siehst du zwei Herren. ***Sie** sind meine Freunde, Klaus und Markus.

เราจำเป็นต้องใช้คำสรรพนาม es แทนคำนามในประโยคตัวอย่างที่ 6-9 เพราะคำนามในประโยคเหล่านี้เป็นคำนามที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง (indefinit) คำสรรพนามที่ใช้คู่กับ Verb sein และส่วนเติมเต็มที่เป็นคำนาม (Prädikatives Substantiv) มีหน้าที่ขยายหรือชี้เฉพาะเจาะจงคำนามที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งอาจจะเป็นคน** พืช สัตว์ หรือสิ่งของก็ได้*** แต่ถ้าคำนามที่อยู่ข้างหน้าเป็นคำนามที่ชี้เฉพาะ (definit) อยู่แล้ว ผู้พูดสามารถใช้ es แทนคำนามนั้น เพื่อเป็นการชี้เฉพาะเจาะจงลงไปอีกให้แน่ชัด ในกรณีที่เห็นว่าผู้ฟังอาจจะยังไม่รู้จักบุคคลหรือสิ่งที่ตนกล่าวถึง หรือผู้พูดอาจใช้คำสรรพนามอื่นซึ่งสอดคล้องกับเพศและพจน์ของคำนามนั้นแทน เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำนามนั้น ตัวอย่างเช่น

(14) Wer ist der Herr dort drüben? **Er / Es** ist sein Vater.

(15) Dort am Eingang stehen Klaus und Markus. **Sie / Es** sind die Söhne von unserem neuen Nachbarn, Herrn Schneider.

นักไวยากรณ์หรือตำราไวยากรณ์เยอรมันให้คำอธิบายต่าง ๆ กันไปถึงสาเหตุที่ประโยคเช่นตัวอย่างที่ 15 นี้ไม่ผัน Verb sein ตาม es ซึ่งเป็นคำสรรพนามรูปเอกพจน์ บ้างก็ว่ากริยาแท้ (finites Verb) ของประโยค ซึ่งเป็น Kopula คือ กริยา sein werden และ bleiben จะต้องมีพจน์ที่สอดคล้องกับคำนามในประโยค ไม่ใช่สอดคล้องกับคำสรรพนาม es ดังนั้น

* นอกจากจะใช้สรรพนาม es แล้ว ในกรณีเหล่านี้เรายังสามารถใช้คำ das แทนที่จะใช้ es ได้

** แต่ถ้าประธานเป็นคน เราสามารถใช้ได้ทั้ง es และสรรพนามคำอื่นที่สอดคล้องกับเพศของคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน เช่น Was ist das für ein Mann? – Es ist ein Ausländer. / Er ist (ein) Ausländer. (Helbig /Buscha, 1999: 394)

*** ดูเปรียบเทียบที่ Kemme (1979: 12-13)

กริยาแท้ของประโยคเช่นตัวอย่างที่ 15 จึงอยู่ในรูปพหูพจน์ เพราะคำนามเป็นพหูพจน์ บ้างก็อธิบายว่า es เป็นประธานที่ใช้แทนคำนามที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งในกรณีนี้เป็นพหูพจน์ จึงต้องผัน Verb sein เป็นรูปพหูพจน์ด้วย คำอธิบายที่กล่าวมาข้างท้ายนี้ผู้เขียนเห็นว่าสมเหตุสมผลมากกว่าและเข้าใจได้ง่ายกว่า

1.3 es ใช้เป็น Prowort แทนส่วนเติมเต็ม (Prädikativ)

ในภาษาเยอรมัน เราสามารถใช้ es แทนส่วนเติมเต็มที่อยู่ในรูปของคำนาม (Prädikatives Substantiv) หรือคำคุณศัพท์ (Prädikatives Adjektiv) ซึ่งส่วนเติมเต็มนี้จะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่เรียกว่า Kopula คือ กริยา sein werden และ bleiben เมื่อใช้ es แทนส่วนเติมเต็ม เราจะต้องวาง es ไว้หลังคำกริยาที่กล่าวมานั้นทันที และไม่สามารถวาง es ไว้หน้าคำกริยานั้นได้ เช่นเดียวกับกรณีที่ใช้ es แทนคำนามที่อยู่ในการกรกรรมตรง ตัวอย่างประโยคที่ใช้ es แทนส่วนเติมเต็มมีดังนี้:

(16) War er schon Soldat? – Ja, es war es.

(17) Ihre Schwester ist sehr hübsch und sie ist es auch.

นอกจากนี้ es ยังสามารถใช้เป็นส่วนเติมเต็มที่ยึดถึงประธานโดยตรง และไม่ใช้ใช้แทนส่วนเติมเต็ม ดังกล่าวไปแล้ว ตัวอย่างเช่น

(18) Hallo, ich bin es!

(19) Peter war es, der das sagte.

1.4 es ใช้เป็น Prowort แทนคำกริยาหรือกริยาวลีหรือแทนประโยคทั้งประโยคที่อยู่ข้างหน้า

นอกจากจะใช้ es แทนคำนามที่กล่าวถึงแล้วในบริบท เรายังสามารถใช้ es แทนคำกริยาหรือกริยาวลีที่อยู่ข้างหน้าได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่น

(20) Karl musste sich entschuldigen, aber es tat es verspätet und ungeschickt.

(21) Heike hat uns gestern besucht. Paul hat es auch.

คำ es ยังสามารถใช้แทนประโยคย่อยที่ทำหน้าที่เป็นกรรมหรือประธาน ซึ่งกล่าวไปแล้วข้างหน้าได้ ตัวอย่างเช่น

(22) Dass der Ölpreis wieder steigt, trifft die Industrie hart und auch die Privathaushalte werden es spüren.

(23) Weißt du, wann er weggefahren ist? – Nein, ich weiß es nicht.

การใช้ es แทนกริยาวลีหรือประโยคทั้งประโยค อาจทำให้ประโยคมีความหมายกำกวมได้ ตัวอย่างเช่น

(24) Sonja will nach Hause fahren. Auch ich will es.

ประโยคนี้อาจมีความหมายได้สองนัย คือ ผู้พูด ich อาจจะอยากกลับบ้านด้วย = Auch ich will nach Hause fahren. หรืออยากให้ Sonja กลับ = Auch ich will, dass Sonja nach Hause fährt. นั่นคือ ผู้พูดอาจใช้ es แทนเฉพาะกริยาสีหรือแทนประโยคทั้งประโยคก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ คู่สนทนาอาจใช้คำถามถามผู้พูดที่ใช้ประโยค es ว่าผู้พูดหมายความว่าอย่างไร กันแน่ เช่น คู่สนทนาอาจถามว่า "Was willst du auch?"

2. es เป็น Korrelat หรือ Platzhalter

คำ es ในภาษาเยอรมันสามารถทำหน้าที่เป็น Korrelat หรือ Platzhalter ของคำนาม และอนุประโยคหรือประโยคย่อยได้ กล่าวคือ เราสามารถนำ es ไปแทนที่คำนามตัวหนึ่งในประโยค แล้วย้ายคำนามตัวนั้นไปไว้ตำแหน่งอื่นในประโยคได้ การที่ es ทำหน้าที่เป็น Platzhalter นั้นหมายความว่า es ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับให้ตำแหน่งในประโยคเต็มครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นตัวแทนของหน่วยอื่นในประโยค ซึ่งที่จริงแล้วควรจะปรากฏในตำแหน่งที่ es อยู่ในประโยค บทบาทของ es ในฐานะ Platzhalter หรือ Korrelat มีดังนี้

2.1 es เป็น Korrelat แทนคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค

ตำแหน่งแรกของประโยคบอกเล่าในภาษาเยอรมันมักจะเป็นตำแหน่งของประธาน แต่ผู้พูดสามารถนำ es ไปไว้ในตำแหน่งแรกของประโยคแทนคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน แล้วย้ายประธานไปไว้ส่วนท้ายของประโยคได้ เช่น

(25) **Es** war einmal eine schöne Prinzessin mit Namen Momo.

(26) **Es** kommen viele Touristen nach Prag.

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องของการใช้ es เป็น Korrelat แทนคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยคคือ เหตุใดผู้พูดจึงนำ es มาวางไว้หน้าประโยค และย้ายประธานของประโยคไปไว้ข้างหลัง บทบาทของ es ในกรณีเช่นนี้สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของผู้พูด และมีความสำคัญในแง่ของการเน้นความ การที่ผู้พูดย้ายประธานไปอยู่หลังกริยาแท้ (finites Verb) และใส่ es ไว้แทนที่ของประธาน ไม่ได้เพียงเพื่อให้ประโยคถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่เป็นการทำให้ประธานได้รับการเน้น และสื่อให้ผู้ฟังทราบว่าข้อความที่เน้นนั้นเป็นเรื่องใหม่ ประโยคที่มี es เป็น Platzhalter อยู่แทนประธานหน้าประโยค และมีประธานอยู่ส่วนท้ายของประโยคนี้จึงนิยมใช้ในการเปลี่ยนหัวเรื่อง หรือในการเริ่มต้นเล่าเรื่อง เช่นในนิทาน เป็นต้น

ด้วยเหตุที่ es ทำหน้าที่เป็นเพียงหน่วยที่ทำให้ตำแหน่งแรกของประโยคเต็ม แต่ไม่ใช่ประธานที่แท้จริงของประโยค คำกริยา kommen ในประโยคตัวอย่างที่ 26 จึงถูกผันให้สอดคล้องกับประธานที่แท้จริงของประโยค คือ viele Touristen ถ้าส่วนแรกของประโยคถูกจับจองด้วยหน่วยอื่นในประโยค เช่นส่วนขยาย es ก็จะถูกตัดทิ้งไป เช่น

(27) Jeden Tag kommen viele Touristen nach Prag.

เมื่อเรากลับเอาประธานที่แท้จริงของประโยคมาไว้ข้างหน้า es ก็จะต้องถูกตัดทิ้งไป เช่นกัน ตัวอย่างเช่น

(28) **Es** hat eine gute Stimmung geherrscht.

→ (29) Eine gute Stimmung hat geherrscht.

ข้อคิดของผู้เรียนภาษาเยอรมันที่ผู้เขียนพบบ่อยในกรณีเช่นนี้คือ ผู้เรียนมักจะยังคง คำ es ไว้ เมื่อประธานที่แท้จริงของประโยค เช่นในตัวอย่างประโยคที่ 29 คือ eine gute Stimmung ถูกเลื่อนให้มาอยู่หน้าประโยค ทั้งๆ ที่ต้องตัด es ทิ้ง ทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์

(30) *Eine gute Stimmung hat **es** geherrscht.

สาเหตุที่ผู้เรียนมักทำผิดเช่นนี้ก็คือ ผู้เรียนไม่สามารถระบุได้ว่า หน่วยใดเป็นประธานที่แท้จริงของประโยค เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนใช้ es ผิดซ้ำเช่นนี้อีก ผู้สอนควรชี้แจงให้ผู้เรียนทราบว่า คำ es ในกรณีเช่นนี้ก็กล่าวมาทำหน้าที่เป็นเพียง Korrelat ที่รับให้ตำแหน่งแรกของประโยคเต็มเท่านั้น เมื่อกลับเอาประธานที่แท้จริงของประโยคมาไว้ข้างหน้า เท่ากับว่า es หดหน้าทิ้งไป จึงต้องถูกตัดออกไปจากประโยคในประโยคกรรมวาจก (Passivsatz) ที่ใส่ es ไว้ข้างหน้าและย้ายประธานไปไว้ข้างหลัง ส่วนที่ได้รับการเน้นคือประธานและกริยาไม่แท้ที่อยู่ท้ายประโยค กริยาแท้ของประโยคชนิดนี้จะต้องผันให้มีพจน์ที่สอดคล้องกับประธาน เช่น

(31) **Es** werden noch Meldungen entgegengenommen.

ปัญหาอีกประการหนึ่งของผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวไทยที่พบบ่อยในกรณีเช่นประโยค ตัวอย่างนี้คือ ผู้เรียนไม่ทราบว่าต้องผันกริยา werden ให้สอดคล้องกับ Meldungen ซึ่งเป็นประธาน ไม่ใช่ es คำกริยา werden จึงอยู่ในรูปพหูพจน์เช่นเดียวกับประธาน Meldungen ซึ่งเป็นคำนามพหูพจน์

ในประโยคกรรมวาจกไร้ประธานหรือไม่ระบุผู้กระทำ ที่เรียกในภาษาเยอรมันว่า unpersönliches Passiv คำ es ในประโยคเช่นนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นประธานทางไวยากรณ์ (grammatisches Subjekt) ของประโยค แต่ทำหน้าที่เป็นหน่วยที่ทำให้ตำแหน่งแรกของประโยคเต็ม แทนประธานของประโยค เพื่อให้กริยาแท้ของประโยคอยู่ในตำแหน่งที่สองตามกฎไวยากรณ์เยอรมันที่ว่ากริยาแท้ของประโยคบอกเล่าซึ่งเป็นประโยคหลัก (Aussage-Hauptsatz) จะต้องอยู่ในตำแหน่งที่สอง (Eisenberg, 1999: 128) กริยาแท้ของประโยคกรรมวาจกที่มี es และไม่ระบุผู้กระทำนั้นจะต้องอยู่ในรูปเอกพจน์เสมอ เช่น

(32) **Es** wurde viel über das Kabarettprogramm gelacht.

ในประโยคกรรมวาจกเช่นนี้ เมื่อนำส่วนอื่นมาไว้หน้าประโยค จะต้องตัด es ทิ้งไป คือไม่เลื่อน es ไปไว้กลางประโยค ดังต่อไปนี้

(33) Über das Kabarettprogramm wurde viel gelacht.

ประโยคกรรมวาจกที่ไว้ประธานเช่นนี้ จึงไม่แตกต่างจากประโยคกรรตุวาจก (Aktivsatz) ที่มี es เป็น Korrelat ในแง่ที่ว่า จะต้องตัด es ทิ้งไปเสมอ เมื่อนำส่วนอื่นมาไว้หน้าประโยค เพราะเมื่อ es หมุดหน้าที่ของการเป็น Platzhalter หรือเป็นตัวรั้งให้ตำแหน่งแรกของประโยคเต็ม ก็จะต้องตัด es ทิ้งไป การคง es ไว้จะทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์ เช่น

(34) *Über das Kabarettprogramm wurde es viel gelacht.

การใส่ es ไว้ในประโยค เช่นประโยคตัวอย่างนี้ เป็นข้อผิดพลาดที่พบในผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวไทย เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เรียนบางคนนิยมคง es ไว้ในประโยคกรรตุวาจก (Aktivsatz) ที่เคยมี es เป็น Korrelat แล้วกลับมาเอาประธานที่แท้จริงมาไว้หน้าประโยค (ดูเปรียบเทียบประโยคตัวอย่างที่ 30)

ในภาษาเยอรมันมีคำกริยาและคำคุณศัพท์อยู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องใช้คู่กับประธานทางตรรกวิทยา (logisches Subjekt) คือ ประธานที่แท้จริง ซึ่งเป็นผู้ทำกริยาหรือเป็นผู้รู้สึก ที่อยู่ในการกกรรมตรง (Akkusativ) หรือ กรรมรอง (Dativ) แทนที่จะอยู่ในรูปปกติทั่วไป คือการกประธาน (Nominativ) ตัวอย่างของคำกริยากลุ่มนี้คือ frieren, ekeln, grauen, schwindeln และตัวอย่างของคำคุณศัพท์ที่ใช้คู่กับประธานทางตรรกวิทยาที่อยู่ในการกกรรมรอง คือ kalt, warm, gut, schlecht, übel, angst เป็นต้น ในประโยคที่มีคำกริยาหรือคำคุณศัพท์กลุ่มนี้กล่าวมานี้ ตำแหน่งแรกของประโยคสามารถแทนที่ได้ด้วย es นั่นคือ es สามารถทำหน้าที่เป็น Korrelat แทนประธานทางตรรกวิทยาของประโยคที่อยู่ในการกกรรมตรงหรือกรรมรองได้ด้วย ตัวอย่างเช่น

(35) Es friert mich.*

(36) Es ekelt ihr vor Würmen.

(37) Es schwindelt ihrer Großmutter.

(38) Es ist ihm kalt.

(39) Es ist ihr schlecht.

เมื่อย้ายประธานที่แท้จริงของประโยคตัวอย่างชุดนี้มาไว้ต้นประโยค ผู้พูดสามารถเลือกที่จะคงคำ es ที่ใช้เป็น Korrelat แทนประธานที่แท้จริงของประโยคไว้ หรือจะตัด es ทิ้งก็ได้ เช่น

(40) Mich friert. / Mich friert es.

* คำกริยา frieren นี้ สามารถใช้กับประธานได้สองรูป คือ ใช้กับประธานทางตรรกวิทยาที่อยู่ในการกกรรมตรงหรืออยู่ในการกประธานก็ได้ นั่นคือ เราสามารถใช้ได้ทั้ง Mich friert. และ Ich friere.

- (41) Ihr ekelt vor Würmen. / Ihr ekelt **es** vor Würmen.
 (42) Ihrer Großmutter schwindelt. / Ihrer Großmutter schwindelt **es**.
 (43) Ihm ist kalt. / Ihm ist **es** kalt.
 (44) Ihr ist schlecht. / Ihr ist **es** schlecht.

2.2 es เป็น Korrelat แทนอนุประโยค

คำ **es** ในภาษาเยอรมันสามารถใช้เป็น kataphorischer Repräsentant คือเป็นตัวชี้ตำแหน่งแทนอนุประโยคและเป็นสัญญาณบ่งชี้ล่วงหน้าว่าจะมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง อนุประโยคที่ตามมานั้นอาจทำหน้าที่เป็นประธาน (Subjektsatz) หรือกรรม (Objektsatz) ก็ได้ และอาจอยู่ในรูปประโยค Infinitiv หรือเป็นอนุประโยคที่ขึ้นต้นด้วย dass, ob หรือคำสรรพนามที่ใช้เป็นคำถาม (Fragepronomen) เช่น was, warum และอื่นๆ เมื่ออนุประโยคซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานอยู่หลังกริยาแท้ของประโยคหลักซึ่งเป็นประโยคบอกเล่า ตำแหน่งแรกของประโยค คือ ตำแหน่งหน้ากริยาเท่านั้น จะเป็นตำแหน่งปกติที่ **es** ปรากฏอยู่ ตัวอย่างเช่น

- (45) **Es** ist sicher, dass er kommt.
 (46) **Es** ist ein harter Schluss, dass Johannes aus Frankfurt muss.

แต่เมื่ออนุประโยคซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมอยู่หลังกริยาแท้ของประโยคหลัก เราไม่สามารถนำ **es** ซึ่งเป็น Korrelat แทนอนุประโยคที่ตามมาไปไว้ต้นประโยคความซ้อนนั้นได้ เช่นเดียวกับกรณีที่เราไม่สามารถนำ **es** ซึ่งเป็นคำสรรพนามแทนคำนามเอกพจน์ที่อยู่ในรูปการกรกรรมตรงไปไว้ต้นประโยคได้ ตัวอย่างเช่น

- (47) ***Es** finde ich schade, dass wir unsere Verabredung verschieben müssen.

เมื่อกลับเอาอนุประโยคซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมมาไว้ข้างหน้า จะต้องตัด **es** ทิ้งไป ทั้งนี้เพราะ **es** หมุดหน้าของการเป็นตัวชี้ตำแหน่งประธานหรือกรรม หรือเป็นตัวบ่งชี้ล่วงหน้าว่าจะมีอนุประโยคตามมา เพราะอนุประโยคนั้นมาอยู่ต้นประโยคความซ้อนแล้ว ตัวอย่างเช่น

- (48) Dass er kommt, ist sicher.
 (49) *Dass er kommt, ist **es** sicher.
 (50) Dass wir unsere Verabredung verschieben müssen, finde ich schade.
 (51) *Dass wir unsere Verabredung verschieben müssen, finde ich **es** schade.

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การใส่ **es** ในประโยคเช่นตัวอย่างที่ 49 และ 51 จึงทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์

กรณีการกลับเอาอนุประโยคมาไว้ข้างหน้า นี้ มักไม่ค่อยสร้างปัญหาแก่ผู้เรียนว่า ควรจะใส่ **es** ไว้หรือไม่ เพราะเป็นที่แน่นอนว่า การใส่ **es** จะทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์ แต่กรณี

ที่จะสร้างปัญหาแก่ผู้เรียน คือ เมื่อนำเอาหน่วยหน้าที่หรือส่วนของประโยค (Satzglied) ส่วนอื่นมาไว้หน้าประโยค จะต้องใส่ es ไว้กลางประโยค (Mittelfeld) หรือไม่ เรื่องการใส่ es หรือไม่ใส่ไว้กลางประโยคนั้น โดยเฉพาะเมื่อประโยคนั้นเป็นประโยคความซ้อนซึ่งมีอนุประโยคทำหน้าที่เป็นกรรม ดูเหมือนจะเป็นปัญหาไวยากรณ์ที่ซับซ้อน และตำราไวยากรณ์หลายเล่มก็ไม่ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียด* แต่ผลของงานวิจัยชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ผู้เขียนเห็นว่า มีประโยชน์ต่อผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวต่างชาติเช่นคนไทย คือ งานวิจัยของ Bernd Latour (1981) ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะการใช้ es เป็น Korrelat และการใส่หรือไม่ใส่ es ในตำแหน่งกลางประโยค โดยใช้ประโยคที่พบในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และตำราวิชาการเป็นข้อมูล (Korpus) แล้วสรุปเป็นหลักง่ายๆ ให้ผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวต่างชาตินำไปใช้ ดังนี้

กรณีที่อนุประโยคที่ตามมาทำหน้าที่เป็นประธานและกริยาแท้ของประโยคหลักเป็น Verb sein โดยมีคำคุณศัพท์ปรากฏร่วมด้วย การใส่ es หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งของคำคุณศัพท์ ถ้าคำคุณศัพท์อยู่หน้า Verb sein จะไม่นิยมใส่ es ตัวอย่างเช่น

(52) Entscheidend ist für den Vizepremier, ob ...

(53) Zweckmäßig erschien ihm, ...

(54) Auffällig ist in der Tat, dass ...

อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้มีข้อยกเว้น คือ เมื่ออนุประโยคที่ตามมาขึ้นต้นด้วยคำสันธาน wenn จะต้องใส่ es ในประโยคหลักเสมอ เช่น

(55) Gestern ist es wohlmeinend, wenn den Familien mit Kindern stärker unter die Arme gegriffen wird.

ตรงกันข้ามกับกรณีข้างต้น ถ้าคำคุณศัพท์อยู่หลัง Verb sein จะนิยมใส่ es มีคำคุณศัพท์อยู่กลุ่มหนึ่ง ซึ่งต้องการคำ es เป็น Korrelat เมื่อคำคุณศัพท์อยู่หลัง Verb sein การใช้ es ควบคู่กับคำคุณศัพท์กลุ่มนี้ถือเป็นเรื่องจำเป็น ถ้าผู้พูดหรือผู้เขียนไม่ใช้ es ควบคู่กับคำคุณศัพท์กลุ่มนี้ จะทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์ ตัวอย่างเช่น

*อย่างไรก็ดี ในประวัติศาสตร์ของวงการภาษาศาสตร์ภาษาเยอรมันได้มีการผลิตงานวิจัยหลายชิ้นเกี่ยวกับเรื่องคำสรรพนาม es นักวิชาการและนักวิจัยที่วิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แสดงความเห็นแตกต่างกันไป บางท่านกล่าวว่า ไม่มีคำกริยาคำใดเลยที่ต้องใช้คู่กับ es หลายท่านได้รวบรวมกลุ่มคำกริยาที่ต้องใช้คู่กับ es กลุ่มคำกริยาที่อาจใช้คู่กับ es หรือไม่ก็ได้ และกลุ่มคำกริยาที่ไม่สามารถใช้คู่กับ es ได้ นักภาษาศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า การใช้ es เป็นเรื่องของวัจนลีลา (Stilistik) รายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยและความเห็นที่กล่าวมานี้ ปรากฏอยู่ในงานของ Bengt Sandberg (1998: 13-19)

(56) Danach wird **es** künftig nicht mehr möglich sein, dass ...

*Danach wird künftig nicht mehr möglich sein, dass ...

(57) In Arbeitsmedizin und Ergonomie wird **es** notwendig sein, ...

*In Arbeitsmedizin und Ergonomie wird notwendig sein, ...

(58) Gerade für die Kinder dieser Eltern sei **es** aber wichtig, ...

*Gerade für die Kinder dieser Eltern sei aber wichtig, ...

คำคุณศัพท์ที่จัดอยู่ในกลุ่มดังกล่าวที่ต้องใช้ควบคู่กับ es เมื่ออยู่หลัง Verb sein* มี

ดังนี้คือ

angebracht	angenehm	ausreichend	bequem	dringend
einfach	erforderlich	falsch	furchtbar	gefährlich
gut	interessant	klug	leicht	möglich
normal	nötig	notwendig	richtig	schade
schlecht	schön	schwer	schwierig	sinnvoll
traurig	üblich	unmöglich	vernünftig	wahr
wahrscheinlich	wichtig			

แต่มีคำคุณศัพท์อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ที่ไม่จำเป็นต้องใช้คู่กับ es เมื่อ

อยู่หลัง Verb sein เช่น

begreiflich	bekannt	deutlich	egal	fraglich
gleich	gleichgültig	klar	sicher	verständlich

ตัวอย่างประโยคที่มีคำคุณศัพท์กลุ่มนี้ปรากฏอยู่หลัง Verb sein และไม่ต้องใช้ es คือ

(59) Dabei ist schon seit den dreißiger Jahren bekannt, dass ...

(60) Denn schon jetzt scheint sicher, dass...

(61) Nach knapp einer Woche quallvollen Ausharrens war immer noch nicht klar, in welche...

ในกรณีที่เป็นประโยคคำถามให้เลือกตอบรับหรือปฏิเสธ (Ja / Nein-Frage) จะต้องใช้ es คู่กับคำคุณศัพท์หรือคำนามที่ตามมาเสมอ ตัวอย่างเช่น

(62) Ist **es** Tatsache, dass er gekündigt hat?

*Ist Tatsache, dass er gekündigt hat?

(63) Ist **es** sicher, dass er gekündigt hat?

*ดูเพิ่มเติมที่ Latour (1981: 248)

*Ist sicher, dass er gekündigt hat?

การใช้ es เป็น Korrelat แทนอนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นประธานในประโยคความซ้อน ซึ่งกริยาแท้ของประโยคหลักเป็น Verb sein นั้น มีบางกรณีที่ต้องมี es และบางกรณีที่ไม่จำเป็นต้องมี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่มีคำกริยาอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องใช้คู่กับ es เสมอ เมื่อมีอนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นประธานตามมา คำกริยาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ

gelingen	kosten	abhängen von
sich lohnen	passieren	geltn als
angehen	geschehen	liegen an / bei

ตัวอย่างประโยคที่มีคำกริยาในกลุ่มนี้ ซึ่งต้องใช้คู่กับ es คือ

(64) Leider ist **es** ihr nicht gelungen, ihn zu überzeugen.

(65) Gestern hat **es** ihn große Mühe gekostet, rechtzeitig aufzustehen.

การใช้ es เป็น Korrelat แทนอนุประโยคนั้นจำเป็นเช่นกัน เมื่ออนุประโยคนั้นทำหน้าที่เป็นกรรม โดยมีประธานของประโยคหลักอยู่ต้นประโยค อนุประโยคอยู่หลังประโยคหลัก และกริยาของประโยคหลักเป็นกริยาที่ใช้ในการตัดสินพิจารณา (Verben des Urteilens) ตัวอย่างของคำกริยาซึ่งอยู่ในกลุ่มนี้* คือ

erklären für	ansehen als	finden
ansehen für	betrachten als	nehmen (+ Adjektiv)
halten für	bezeichnen als	aufnehmen (+ Adjektiv)
bewundern	nennen	sich denken
rechnen zu	empfinden als	
zählen zu	werten als	

ตัวอย่างประโยคที่ต้องใช้ es ควบคู่กับคำกริยาในกลุ่มดังกล่าวคือ

(66) Paul betrachtet **es** als seinen größten Erfolg, diese Stelle bekommen zu haben.

(67) Ich halte **es** für höchst wahrscheinlich, dass sie schon weggefahren ist.

(68) Er dachte **es** sich leicht, den Job zu bekommen.

(69) Die Bevölkerung hat **es** positiv aufgenommen, dass die Regierung die Renten erhöhen will.

*ดูเพิ่มเติมที่ Latour (1981: 249-250)

ถ้าพิจารณาจากหลักวากยสัมพันธ์ เหตุผลที่ต้องใส่ es ในประโยคตัวอย่างที่ 66-69 ซึ่งเป็นประโยคความซ้อน คือ คำกริยาที่ใช้ในการตัดสินพิจารณา เช่น betrachten als หรือ กริยาคำอื่นๆ ที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้วนั้นต้องการกรรมและส่วนเติมเต็มของกรรม (Objektsprädikativ) และตามปกติแล้ว กรรมนั้นจะต้องอยู่หน้าส่วนเติมเต็มของกรรม ตัวอย่างเช่น

(70) Ich betrachte diesen Menschen als ein Genie.

(71) Ich halte diesen Menschen als ein Genie.

กรรมของประโยคตัวอย่างทั้งสองนี้เป็นคำนาม ส่วนกรรมของประโยคตัวอย่างที่ 66-69 เป็นอนุประโยค และอยู่หลังส่วนเติมเต็ม เพื่อให้ลำดับของส่วนต่างๆ ในประโยคถูกต้องตามหลักวากยสัมพันธ์ จึงต้องใส่ es ไว้ที่ตำแหน่งของกรรม เพื่อแทนกรรมที่แท้จริงของประโยค ซึ่งอยู่ในรูปอนุประโยค คำ es ในที่นี้จึงทำหน้าที่เป็น Platzhalter คือตัวรับตำแหน่งกรรมของประโยคไว้*

ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า เราสามารถกลับเอาอนุประโยคที่ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมมาไว้หน้าประโยคความซ้อน โดยจะต้องตัด es ทิ้งไป เพราะประโยคเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องมี es ซึ่งทำหน้าที่เป็น Platzhalter แล้ว ตัวอย่างเช่น

(72) Dass eine U-Bahn gebaut wird, halten viele Stadtbewohner für sinnvoll.

กรณีที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่งคือ การใส่หรือไม่ใส่ es ในประโยคความซ้อน ซึ่งกริยาของประโยคหลักเป็นกริยาที่เกี่ยวกับการรับรู้ของประสาทสัมผัส การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการแสดงความคิดเห็น หรือกลุ่มคำกริยาที่เรียกกันในศัพท์ไวยากรณ์เยอรมัน ซึ่งรับมาจากภาษาละตินว่า Verba Sentientiendi ตัวอย่างของคำกริยาในกลุ่มนี้คือ glauben, sehen, hören, meinen เป็นต้น ตามปกติ คำกริยาในกลุ่มนี้มักไม่ปรากฏคู่กับ es เช่น

(73) Ich glaube, dass er schon zurückgekommen ist.

(74) Ich habe gehört, dass Paul eine neue Stelle gefunden hat.

แต่ผู้พูดสามารถใช้คำกริยาในกลุ่มนี้คู่กับ es โดยที่ผู้พูดวางประโยคหลักหน้าอนุประโยคซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมและต้องออกเสียงเน้นที่คำกริยาเวลาพูด การใส่ es ในกรณีเช่นนี้อธิบายได้ด้วยเหตุผลทางภาษาศาสตร์ด้วยท กล่าวคือ es เป็นเครื่องแสดงว่า เหตุการณ์หรือเนื้อความซึ่งกล่าวถึงในอนุประโยคเป็นสิ่งที่ได้กล่าวไปแล้วหรือเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้วจากบริบทหรือสถานการณ์ ถือเป็นข้อมูลเก่าหรือข้อมูลที่มีอยู่แล้วหรือให้ไว้แล้ว (vorgegebene Information) จัดว่าเป็น Thema ส่วนที่เป็นข้อมูลใหม่และเป็นเนื้อความสำคัญในประโยคที่ได้รับการเน้น คือ กริยาในประโยคหลักนั้นถือเป็น Rhema ตัวอย่างเช่น

(75) Ich sehe es doch selbst, dass die Ampel rot ist. Warum also deine Hinweise!

* ดูเปรียบเทียบที่ Sandberg (1998: 24)

(76) Ich glaube **es** auch , dass er schon zurückgekommen ist.

es ในกรณีตัวอย่างข้างต้นนี้ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบ่งชี้ล่วงหน้าถึงอนุประโยคที่ตามมาว่าเป็นเนื้อความที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ยังเป็นตัวช่วยเน้นคำกริยาในประโยคหลัก ซึ่งเป็นเนื้อความที่สำคัญที่สุดในประโยคอีกด้วย

3. **es** เป็นประธานหรือกรรมที่ไม่มีความหมาย

ในภาษาเยอรมันมีคำกริยาหลายประเภทและหลายคำ ซึ่งต้องใช้ **es** เป็นประธานหรือกรรมเพียงแค่ว่า แต่ไม่มีความหมาย

3.1 **es** ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธาน

คำกริยาในภาษาเยอรมันซึ่งต้องใช้ **es** เป็นประธานนั้น **es** จะปรากฏอยู่ในตำแหน่งแรกของประโยคหรือกลางประโยค คำกริยาชนิดนี้แบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

ก) คำกริยาเกี่ยวกับลมฟ้าอากาศ (Witterungsverben) และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น

(77) **Es** regnet.

(78) **Es** blitzt.

(79) **Es** schneit.

(80) **Es** donnert.

ข) คำกริยาที่บอกเสียงต่างๆ โดยไม่ระบุผู้กระทำ เช่น

(81) **Es** klingelt.

(82) **Es** klopft an der Tür.

คำกริยาอื่นๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้คือ läuten, rauschen, zischen, krachen* เป็นต้น

ค) คำกริยาชนิด Kopulaverben คือ sein, werden, bleiben ซึ่งใช้กับคำคุณศัพท์ที่บอกเวลาหรือสภาพอากาศ เช่น

(83) **Es** ist / wird / bleibt warm.

(84) **Es** ist noch früh.

(85) **Es** ist ein Uhr.

ง) คำกริยาที่บอกสภาวะการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น

(86) **Es** brennt.

(87) **Es** grünt und blüht.

* คำกริยาในกลุ่มนี้สามารถใช้ **es** เป็นประธานเมื่อไม่ระบุผู้กระทำ หรือใช้ผู้กระทำกริยาเป็นประธานของประโยคก็ได้ เช่น Die Glocken läuten.

(88) **Es** schlägt ein.

จ) คำกริยาซึ่งต้องการกรรมซึ่งเป็นคนและกรรมนั้นต้องอยู่ในรูปการกรรมรอง (Dativobjekt) เช่น

(89) **Es** hat ihr in Bangkok gut gefallen.

(90) Seiner Schwester geht **es** gut.

(91) **Es** fehlt ihm an Fleiß und Ausdauer.

คำกริยา *fehlen* นี้ นอกจากจะต้องการกรรมรองซึ่งเป็นคนแล้ว ยังต้องการคำบุพบท *an* และกรรมของบุพบท (Präpositionalobjekt) ด้วย แต่กริยาคำนี้อาจใช้ในประโยคที่มีโครงสร้างอีกรูปแบบหนึ่งคือ นำกรรมของบุพบทมาเป็นประธานและไม่ใส่ *es* เช่น

(92) Fleiß und Ausdauer fehlen ihm.

ฉ) กริยาคำอื่นๆ ซึ่งตามความหมายแล้วไม่ได้อยู่ในประเภทเดียวกัน แต่ต้องมี *es* เป็นส่วนประกอบตายตัวและขาดไม่ได้เหมือนกัน เช่น

(93) **Es** gibt eine Kluft zwischen Absichtserklärungen und Realität.

(94) **Es** geht darum, die Diskrepanz zwischen Konventionen und Realitäten zu überwinden.

(95) **Es** kommt darauf an, ob es sich um etwas Ernstes handelt.

(96) **Es** kam zu einem Streit.

นอกจากนี้ *es* ยังทำหน้าที่เป็นประธานเพียงแค่ว่าอยู่ในหน่วยสร้างชนิดที่เรียกว่า Mittelkonstruktion หรือ Medialkonstruktion ซึ่งเป็น Reflexivkonstruktion รูปหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

(97) Auf diesem Weg geht **es** sich besser.

(98) Hier wohnt **es** sich gut.

หน่วยสร้างชนิดนี้ไม่ระบุผู้กระทำ ผู้พูดกล่าวรวมๆ โดยหมายถึงคนทั่วไปและมีความหมายเทียบเท่ากับ 'man kann...' ประโยคเช่นตัวอย่างที่ 98 จึงมีความหมายว่า 'Hier kann man gut wohnen.' ในหน่วยสร้างชนิดนี้นิยมใช้คำกริยา *lassen* ด้วยเช่นกัน เช่น

(99) Hier lässt **es** sich gut wohnen.

ความหมายของประโยคตัวอย่างที่มีคำกริยา *lassen* นี้ไม่ต่างจากประโยคตัวอย่างที่ 98 ซึ่งไม่มีกริยาคำนี

3.2 **es** ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรม

คำ *es* ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมเพียงแค่ว่า แต่ไม่มีความหมายนั้น จะปรากฏในสำนวนต่างๆ ซึ่งมี *es* เป็นส่วนประกอบตายตัว ขาดไม่ได้ คำ *es* ที่เป็นส่วนประกอบของสำนวนนี้จะปรากฏอยู่แต่ภายในประโยคเท่านั้น ไม่ปรากฏที่ต้นหรือท้ายประโยคและไม่สามารถตัดทิ้งได้

ตัวอย่างของ es ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมเพียงแค่ว่ารูปในสำนวนต่างๆ มีดังนี้

(100) Sie hat **es** eilig.

(101) Er meint **es** gut mit dir.

(102) Sie hat **es** mir angetan.

(103) Ich lasse **es** auf einen Versuch ankommen.

(104) Du hat **es** dir schwer / leicht gemacht.

สำนวนอื่นๆ ที่มี es เป็นส่วนประกอบ คือ es absehen auf, es weit bringen, es halten mit, es in sich haben เป็นต้น

ลักษณะข้อผิดของผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวไทยที่พบบ่อย ในกรณีที่ es เป็นส่วนประกอบสำคัญของสำนวนต่างๆ คือ ผู้เรียนมักไม่ใส่ es ทั้งที่จำเป็นต้องใส่ หรือสลับที่ es กับส่วนอื่นของประโยค ตัวอย่างเช่น

(105) *Mit seiner Diplomarbeit hat er sich sehr leicht gemacht.

(106) *Mit seiner Diplomarbeit hat er sich es sehr leicht gemacht.

(107) *Auf einen Versuch lasse ich ankommen.

วิธีแก้ปัญหาไม่ให้ผู้เรียนทำข้อผิดเช่นประโยคตัวอย่างเหล่านี้ คงจะมีอยู่วิธีเดียว คือ ผู้สอนแนะนำสำนวนสำคัญๆ ที่มี es เป็นส่วนประกอบ เช่นที่ได้ยกตัวอย่างไปแล้ว ให้ผู้เรียนรู้จักและทราบว่าใช้ในสถานการณ์หรือบริบทใด และแนะนำให้ผู้เรียนท่องจำสำนวนเหล่านี้

บทส่งท้าย

จากเรื่องบทบาท หน้าที่ของคำ es และวิธีการใช้คำนี้ได้อภิปรายไปแล้วนั้น สรุปได้ว่า es เป็นคำ Funktionswort ตามแบบฉบับในภาษาเยอรมัน กล่าวคือ เป็นหน่วยในภาษาที่มีความหมายทางไวยากรณ์ แต่เรียกได้ว่าแทบจะไม่มี ความหมายตามรูปศัพท์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ แต่ไม่มีความหมายในตัวเอง

ถึงแม้ว่า คำ es นี้จะ "เคยอาศัยอยู่อย่างต่อมคนในช่องว่างของไวยากรณ์"เยอรมัน („Es [...] lebte bescheiden in einer grammatischen Lücke") ดังที่มีผู้กล่าวไว้ก็ตาม* แต่คำๆ นี้ก็จัดได้ว่าเป็นคำสรรพนามที่มีบทบาทหน้าที่ไม่น้อยในภาษาเยอรมัน การอธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับ หน้าที่ของ es และวิธีการใช้คำนี้ในบางกรณีถือเป็นเรื่องยากสำหรับผู้สอนและผู้เรียนภาษาเยอรมันชาวไทย ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นเพราะว่า ในภาษาไทยไม่มีหน่วยสร้างที่คล้ายคลึงหรือเทียบเท่ากับหน่วยสร้างที่มี es ในภาษาเยอรมัน ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษแล้ว การใช้ es ในบางกรณี โดยเฉพาะกรณีที่ es

*Yoko Tawada (1996): Von der Muttersprache zur Sprachmutter. In: Talisman. Tübingen, 14. อ้างถึงใน Sandberg (1998:11).

ทำหน้าที่เป็น Korrelat ยังเป็นปัญหาไวยากรณ์ที่ซับซ้อน ดังที่ได้ชี้ให้เห็นแล้ว แม้จะเป็นเช่นนั้นก็ตาม ปัญหาการใช้ es ที่พบบ่อยในหมู่ผู้เรียนชาวไทยจัดว่าเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ ถ้าผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลที่ต้องมีและต้องไม่มี es ในกรณีต่างๆ และจดจำหน่วยสร้างต่างๆ ที่จำเป็นต้องมี es รวมทั้งตำแหน่งที่ต่างๆ นี้ปรากฏอยู่ในหน่วยสร้างเหล่านั้น เพื่อที่ว่า คำสั้นๆ แต่มีบทบาทสูงในไวยากรณ์เยอรมันนี้จะได้ไม่สร้างปัญหาแก่ผู้เรียนอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- Elst, Gaston van der / Habermann, Mechthild (1997): *Syntaktische Analyse*. 6. Aufl. Erlangen; Jena.
- Erk, Heinrich / Kosuharowa, Nadia (1968): Das Pronomen „es“. In: *Deutschunterricht für Ausländer* 18, 1-6.
- Helbig, Gerhard (1988): Die pronominale Form *es* im Lichte der gegenwärtigen Forschung. In: John Ole Askadal u.a. (Hgg.): *Gedenkschrift für Ingrid Dal*. Tübingen, 150-167.
- Helbig, Gerhard / Buscha, Joachim (1999): *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. 19. Aufl. Leipzig; Berlin; München.
- Kemme, Hans-Martin (1979): *Der Gebrauch des „es“ im Deutschen. Eine Darstellung für den Unterricht an Ausländer*. München.
- Latour, Bernd (1981): Zur Fakultativität des Pronomens *es* als Korrelat satzförmiger Ergänzungen. In: *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache*, 240-253.
- Pütz, Herbert (1986): *Über die Syntax der Pronominalform »es« im modernen Deutsch*. Tübingen.
- Sadziński, Roman (1983): Zum Gebrauch des objektbezogenen *es*-Korrelats. In: *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache*, 337-330.
- Sandberg, Bengt (1998): *Zum es bei transitiven Verben vor satzförmigem Akkusativobjekt*. Tübingen.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
.....๕๕๕๕ ๕๕๕๕.....
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย